

Kraków, 30 wrzesień 2022 r.

dr hab. Bogusława Bek-Gaik, prof. AGH
Wydział Zarządzania
Akademia Górniczo- Hutnicza w Krakowie

Recenzja
rozprawy doktorskiej mgr Diany Kral-Grabka
**pt. „Model controllingu finansowego przedsiębiorstw transportowo-
logistycznych”**
napisanej pod kierunkiem naukowym Prof. zw. dr hab. Haliny Buk
oraz promotora pomocniczego dr Dariusza Grabara

Podstawą formalną opracowania recenzji jest Pismo Przewodniczącego Komitetu Naukowej Dyscypliny Ekonomia i Finanse Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach Prof. dr hab. G.Kończaka z dnia 6 czerwca 2022 r. informujące mnie o wyznaczeniu na recenzenta w/w rozprawy doktorskiej.

Celem niniejszej recenzji jest stwierdzenie, czy rozprawa doktorska spełnia warunki określone w Ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U.2017 poz.1789). Recenzja zawiera ocenę pracy w następujących aspektach: zasadności tematu, problematyki badawczej i założeń badawczych, oceny formalnej, merytorycznej oceny rozprawy i oceny ogólnej stanowiącej konkluzję recenzji.

I. Ocena tematu, problematyki badawczej i założeń badawczych

Recenzowana rozprawa doktorska Pani magister Diany Kral – Grabka dotyczy systemu controllingu finansowego w przedsiębiorstwach transportowo-logistycznych. Należy podkreślić, że zagadnienia związane z analizą systemów controllingu stanowią nadal interesujący obszar badawczy we współczesnej gospodarce. Niewątpliwie jest to obszar bardzo ważny, ciągle rozwijający się i wymagający gruntownej wiedzy. Za uzasadnione należy uznać stwierdzenie Autorki rozprawy, że przedsiębiorstwa transportowo – logistyczne są dynamicznie rozwijającymi się jednostkami, co warunkuje konieczność zwiększania efektywności ich działalności, a tym samym wskazuje na potrzebę zastosowania controllingu finansowego.

Doktorantka podjęła zatem interesujący, aktualny i ważny problem, jakim jest controlling finansowy. Wybór tematu rozprawy należy uznać za trafny i właściwy zarówno w wymiarze poznawczym, jak i aplikacyjnym – wyniki badań Doktorantki mogą stanowić cenne wskazówki dla dalszych badań naukowych, a także dla przedstawicieli praktyki gospodarczej.

Temat pracy został sformułowany w sposób właściwy, jest aktualny i ważny dla rozwoju finansów, jak również istotny dla praktyki gospodarczej. Stwierdzam zgodność tytułu rozprawy z treścią poszczególnych części pracy.

We *Wstępie* Autorka sformułowała cel główny pracy, cele szczegółowe oraz hipotezy. Wskazała także motywy i przesłanki dla podjęcia tematu i lukę badawczą. Podkreśliła, że pomimo faktu, że temat controllingu finansowego jest szeroko omawiany i w literaturze przedmiotu i praktyce gospodarczej, jak dotąd nie ma kompleksowych opracowań dotyczących controllingu finansowego przedsiębiorstw transportowo-logistycznych.

Uzasadnienie wyboru tematu jest transparentne.

We *Wstępie* pracy Autorka określiła cel teoriopoznawczy rozprawy - „*opracowanie koncepcji modelu controllingu finansowego przedsiębiorstw transportowo-logistycznych z wykorzystaniem informacji finansowych i niefinansowych dostarczanych przez system sprawozdawczości.*”

Autorka wskazuje ponadto, że celem użytkowym niniejszej rozprawy jest weryfikacja opracowanej koncepcji modelu controllingu finansowego przedsiębiorstw transportowo-

logistycznych poprzez ocenę zastosowania jego wybranych elementów w warunkach praktycznych z wykorzystaniem ankietowych badań pilotażowych i analizy statystycznej.

Ponadto Autorka sformułowała 6 celów pomocniczych :

- Cel 1 - *Charakterystyka specyfiki działalności przedsiębiorstw transportowo-logistycznych oraz środowiska ich funkcjonowania.*
- Cel 2 – *Przedstawienie istoty controllingu finansowego i sposobu jego funkcjonowania w przedsiębiorstwie.*
- Cel 3 -*Opis narzędzi controllingu finansowego szczególnie istotnych dla zastosowania w działalności transportowo-logistyczne.*
- Cel 4 –*Identyfikacja finansowych i niefinansowych informacji sprawozdawczych podmiotów transportowo-logistycznych, które mogą być użyteczne dla zbudowania modelu controllingu finansowego.*
- Cel 5 –*Weryfikacja potencjalnych korzyści wdrożenia controllingu finansowego w przedsiębiorstwach transportowo- logistycznych.*
- Cel 6 -*Rozpoznanie jednostek prowadzących działalność transportowo-logistyczna w zakresie stosowanych rozwiązań controllingu finansowego, uzyskanie informacji na temat przesłanek ich stosowania oraz identyfikacja potrzeb dotyczących wykorzystania rozwiązań controllingu finansowego w ich działalności.*

Dokonując ich oceny, uważam, że zostały one sformułowane w sposób jasny i precyzyjny, cele szczegółowe są spójne z celem głównym rozprawy. Odzwierciedlają także bardzo wyraźnie akcentowane w dysertacji nastawienie praktyczne. Uważam, że sformułowanie celów cząstkowych jest uzasadnione, są one istotne i stanowią wyodrębnione problemy badawcze realizowane przez Autorkę. Ponadto są one bezpośrednio powiązane z poszczególnymi rozdziałami rozprawy.

W nawiązaniu do podjętego problemu badawczego oraz postawionych celów Autorka we Wstępie rozprawy sformułowała główną tezę rozprawy - „*Przedsiębiorstwa transportowo- logistyczne są dynamicznie rozwijającymi się jednostkami, co warunkuje konieczność zwiększania efektywności ich działalności, a tym samym wskazuje na potrzebę zastosowania controllingu finansowego.*” Autorka sformułowana również hipotezy badawcze:

- Hipoteza 1– *Istnieją przesłanki do zastosowania modelu controllingu finansowego w przedsiębiorstwach transportowo- logistycznych.*

- Hipoteza 2 – *Dynamiczny rozwój przedsiębiorstwach transportowo- logistycznych jest uwarunkowany wdrożeniem szczególnych rozwiązań w zakresie budowy modelu controllingu finansowego.*
- Hipoteza 3 – *Informacje finansowe oraz niefinansowe dostarczane przez system sprawozdawczości są przydatne dla budowania modelu controllingu finansowego przedsiębiorstw transportowo-logistycznych.*

Oceniając hipotezy rozprawy uznaję, że zostały one prawidłowo sformułowane oraz rzetelnie umotywowane przez Autorkę. Osiągnięciu założonych celów rozprawy jak, też weryfikacji sformułowanych hipotez badawczych zostały podporządkowane zawartość pracy oraz jej układ.

Podsumowując stwierdzam, że przyjęte w rozprawie cele pozwalają zidentyfikować zadania badawcze, które składają się na rozwiązanie podjętego problemu oraz wyrażają obszar i zakres studiów literaturowych oraz badań empirycznych.

II. Ocena formalna rozprawy

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska zawiera 234 strony, w tym: wstęp (s. 5- 12;), pięć rozdziałów (s. 13-197), zakończenie (s. 198-202;), spis literatury (s. 203-220), spis rysunków (s. 221-222) i tabel (s.222-223), załączniki (s.224-234).

Ogólna struktura rozprawy nie budzi zastrzeżeń. Konstrukcja pracy jest prawidłowa i logiczna. Rozprawa posiada podział na część teoretyczną i empiryczną.

Układ rozprawy jest logiczny i ma spójną strukturę, przede wszystkim z punktu widzenia kolejności wynikania poruszanych i rozwiązywanych problemów. Struktura rozprawy odzwierciedla jej główny cel, który Autorka określiła we *Wstępie* rozprawy. Dzięki przyjętej konstrukcji pracy rozprawa tworzy zwartą całość. Język rozprawy jest komunikatywny.

Pozytywnie oceniam wyodrębnienie w każdym rozdziale podsumowania zawierającego wnioski z przeprowadzonych rozważań. Dzięki przyjętej konstrukcji pracy rozprawa tworzy zwartą całość. Język rozprawy jest komunikatywny. Doktorantka stosuje bogate słownictwo. Podsumowując, pod względem formalnym praca jest przygotowana starannie. W swojej dysertacji Doktorantka rzetelnie i systematycznie realizuje Swoje zamierzenia badawcze

III. Ocena merytoryczna

Strona merytoryczna recenzowanej rozprawy nie budzi zastrzeżeń. Bazuje ona zarówno na studiach literaturowych, jak i badaniach własnych, które Autorka przeprowadziła rzetelnie, prezentując najbardziej istotne poglądy i opinie na temat problemu badawczego.

Temat pracy jest aktualny i ważny dla praktyki gospodarczej, szczególnie w czasach zagrożeń i dynamicznie zachodzących zmian. Należy podkreślić, że obecnie wzrasta znaczenie controllingu jako narzędzia wspomagającego efektywne zarządzanie organizacjami. Niezwykle ważny jest również pomiar efektywności, który zapewniają nam instrumenty controllingu. Ponadto jest niewiele badań w Polsce i na świecie skoncentrowanych się na analizie tego zagadnienia w konkretnym sektorze gospodarki.

Warto zatem zaznaczyć, że Doktorantka trafnie zidentyfikowała lukę poznawczą, którą wypełnia niniejsza dysertacja, a weryfikacja zaproponowanych w jej ramach hipotez stanowi wkład w rozwój nauk o finansach. Autorka rozprawy zastosowała również poprawne metody badań.

Uzasadnienie wyboru tematu zawarte we *Wstępie* uważam za wystarczające. Faktycznie dynamicznie rozwija się działalność przedsiębiorstw transportowo-logistycznych i wzrasta zapotrzebowanie na systemy controllingowe w celu efektywnego zarządzania nimi, a zatem podjęcie badań w tym obszarze jest jak najbardziej zasadne.

W rozdziale pierwszym pt. „*Środowisko funkcjonowania przedsiębiorstw transportowo-logistycznych*” Doktorantka zaprezentowała ogólne zagadnienia teoretyczne dotyczące funkcjonowania przedsiębiorstw transportowo-logistycznych. Dokonała analizy ich funkcjonowania, zwróciła uwagę na zagadnienie konkurencyjności. Część rozważań w niniejszym rozdziale dotyczy znaczenia dostępu do informacji finansowych. W końcowej części rozdziału Autorka omówiła również możliwość oceny efektywności działalności tych podmiotów.

Podsumowując rozdział pierwszy ma charakter wprowadzający, a treści w nim zawarte mają charakter porządkujący, są przedstawione z wykorzystaniem bogatej literatury przedmiotu. Doktorantka zidentyfikowała przesłanki oraz cechy charakterystyczne działalności transportowo-logistycznej.

Rozważania zawarte w rozdziale drugim zatytułowanym „*Controlling finansowy i jego miejsce w przedsiębiorstwie*” koncentrują się na analizie funkcjonowania controllingu

finansowego. Autorka omówiła również możliwe obszary zastosowania controllingu finansowego. Poruszane w tym rozdziale kwestie uważam za uzasadnione z punktu widzenia tematyki pracy. Stanowią tło do dalszych rozważań.

Rozważania zawarte w rozdziale trzecim zatytułowanym pt. *„Kluczowe instrumenty controllingu finansowego i ich zastosowanie w działalności przedsiębiorstw transportowo-logistycznych”* odnoszą się do analizy instrumentów controllingu finansowego, przydatnych dla przedsiębiorstw transportowo-logistycznych. Doktorantka analizuje również kluczowe mierniki finansowe i niefinansowe możliwe do zastosowania badania efektywności. Autorka formułuje własne wnioski i spostrzeżenia.

W rozdziale czwartym pt. *„Koncepcja modelu controllingu finansowego przedsiębiorstw transportowo-logistycznych w oparciu o informacje dostarczane przez system sprawozdawczości spółek notowanych na GPW”* Autorka przedstawiła wyniki badań własnych i propozycje modelu.

Przeprowadzone badania jakościowe Doktorantka oparła na sprawozdaniach zewnętrznych i wewnętrznych przedsiębiorstw transportowo-logistycznych notowanych na GPW w Warszawie w okresie od marca 2021 do września 2021.

Z kolei badania ilościowe przeprowadzone zostały w formie pilotażowej w okresie od października 2021 do stycznia 2022. Autorka przeprowadziła ankietę on-line, a następnie wykorzystywała testy statystyczne.

Autorka dokonała krytycznej analizy, wskazała na szereg rozbieżności, co niewątpliwie jest istotnym osiągnięciem Autorki rozprawy. Ponadto sformułowane przez Autorkę wnioski stanowią podstawę do zaproponowania autorskiego modelu controllingu finansowego.

W rozdziale Doktorantka zaproponowała model controllingu finansowego przedsiębiorstw transportowo-logistycznych. Proponowany model, jak pisze Autorka, zorganizowany jest w oparciu o 3 główne aspekty: funkcjonalny, instrumentalny i strukturalny. Model jest efektem postępowania badawczego Autorki, którego rezultaty przedstawiła w poprzednich rozdziałach.

Autorka podkreśla, że zaproponowana koncepcja modelu controllingu finansowego, została skonstruowana zgodnie z podejściem uniwersalistycznym, a jego celem jest stworzenie ram proceduralnych, jako warunku koniecznego do dopasowania dla potrzeb całej zbiorowości przedsiębiorstw transportowo-logistycznych.

Doktorantka wskazuje również możliwości wykorzystania proponowanego modelu w praktyce gospodarczej.

W rozdziale piątym zatytułowanym „*Weryfikacja przedstawionej koncepcji modelu controllingu finansowego przedsiębiorstw w transportowo-logistycznych*” Autorka przedstawiła wyniki pilotażowych badań polegających na testowaniu hipotez, za pomocą ankiety. Celem badań było rozpoznanie potrzeb w zakresie stosowania rozwiązań controllingu finansowego w przedsiębiorstwach transportowo-logistycznych działających w Polsce ze zbioru PKD.

Pracę podsumowuje *Zakończenie*, w którym Autorka dokonała syntezy treści pracy oraz podsumowała osiągnięte rezultaty postępowania badawczego. Autorka przedstawiła ogólne wnioski z badań oraz odniosła się do wytyczonych celów i postawionych hipotez. W tej części Doktorantka dokonała także rekapitulacji najważniejszych osiągnięć pracy oraz wskazała na własny oryginalny wkład – opracowanie modelu. .

Doktorantka wykorzystała w pracy prawidłowo dobrany zestaw pozycji literaturowych (278 pozycje – akty prawne, artykuły, monografie itp.), w tym pozycje anglojęzyczne. Źródła są obszerne, aktualne i zróżnicowane.

Podsumowując Doktorantka wykazała się dobrą umiejętnością analizy i wnioskowania, co świadczy o dojrzałym podejściu Doktorantki do ważnego elementu procesu badawczego, jakim są dogłębne studia literaturowe.

Również przyjęta w dysertacji metodyka badań jest w mojej ocenie poprawna zarówno z punktu widzenia zamierzeń badawczych, jak i celów pracy. Autorka zastosowała w pracy właściwe metody badawcze krytyczną analizę literatury przedmiotu oraz dokumentacji badanych przedsiębiorstw, studium przypadku, metody indukcyjne i rozumowanie przez analogie.

Czytając rozprawę nasuwają się pewne uwagi - w rozprawie odczuwam brak usystematyzowania dotychczasowego dorobku naukowego w zakresie badań nad systemami controllingu w wybranych branżach.

Kolejna wątpliwość dotyczy stopnia reprezentatywności próby badawczej. Doktorantka również mało opisała ograniczenia zastosowania proponowanego przez siebie modelu.

Ponadto uważam, że Autorka pisząc o systemach controllingowych w treści tego rozdziału rozprawy powinna bardziej wyeksponować problematykę mierników niefinansowych.

Szkoda również, że Autorka nie wskazała wyraźnie propozycji dalszych badań.

Przedstawione powyżej uwagi są dyskusyjne, mają na celu doskonalenie recenzowanej rozprawy w przypadku jej ewentualnej publikacji w formie monografii i nie podważają jej pozytywnej oceny. należy je potraktować jedynie jako głos w dyskusji.

Podsumowując, ocenę merytoryczną pracy stwierdzam, że Doktorantka posiada szeroką wiedzę i dobre przygotowanie do prowadzenia badań empirycznych

Na podkreślenie zasługuje sformułowanie przez Doktorantkę własnych propozycji zmian w badanym obszarze, tj. controllingu finansowym, czego dowodem jest zaproponowany autorski model. Prezentowane w rozprawie wyniki badań zostały oparte na gruntownie przeprowadzonych analizach. Wyniki pracy badawczej Autorki należy ocenić jako wartościowe i pogłębiające wiedzę w badanym obszarze.

Doktorantka zweryfikowała również postawione hipotezy. Cele dysertacji zostały osiągnięte.

IV. Ocena ogólna

Recenzowana rozprawa stanowi wartościowe poznawczo dzieło naukowe. Posiada niewątpliwe walory poznawcze i aplikacyjne. Jest w dużym stopniu oparta na badaniach własnych. Posiada także wymiar oryginalności wynikający zarówno z podjętego tematu, jak również własnego, autorskiego sposobu rozwiązania postawionych problemów. Należy podkreślić rozległą wiedzę Doktorantki na temat prowadzenia badań i analiz.

Na wysoce pozytywną ocenę zasługuje sformułowanie przez Doktorantkę własnych propozycji - modelu controllingu finansowego przedsiębiorstw transportowo-logistycznych.

Obszar tematyczny rozprawy należy uznać za aktualny, a postawiony w niej problem badawczy za ważny dla teorii i praktyki finansów. Doktorantka w recenzowanej rozprawie wykazała się wiedzą z dyscypliny Finansów, przygotowaniem warsztatowym oraz umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Wysoko oceniam w szczególności:

- * ważność i aktualność podjętej w pracy tematyki,
- * analizę środowiska funkcjonowania przedsiębiorstw transportowo-logistycznych,
- * wieloaspektowe podejście do problematyki controllingu,

- * logiczną i spójną strukturę rozprawy,
- * przeprowadzenie przez Autorkę studiów literaturowych dotyczących analizowanego problemu,
- * zaproponowanie Autorskiego modelu controllingu finansowego przedsiębiorstw transportowo-logistycznych,
- * walory aplikacyjne modelu dla praktyki gospodarczej,
- * badania empiryczne – trafność wnioskowania i umiejętność przejrzystej prezentacji wyników.

Podsumowując, recenzowana rozprawa doktorska **mgr Diany Kral-Grabka pt. „Model controllingu finansowego przedsiębiorstw transportowo-logistycznych”** napisanej pod kierunkiem naukowym **Prof. zw. dr hab. Haliny Buk** oraz promotora pomocniczego **dr Dariusza Grabara** stanowi oryginalne i wartościowe dzieło naukowe.

Rozprawa spełnia wymagania Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym z dn. 14 marca 2003 r. wraz z późniejszymi zmianami i może stanowić podstawę do nadania stopnia naukowego doktora nauk ekonomicznych w dyscyplinie finanse (obecnie w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse). Jednocześnie wnoszę o dopuszczenie recenzowanej rozprawy doktorskiej **mgr Diany Kral-Grabka** do publicznej obrony.

